

Broj: 700-D/26-1196/2

Podgorica, 03.07.2026.

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O TEKSTU NACRTA METODOLOGIJE ZA UTVRĐIVANJE NAKNADE ZA PRIKLJUČENJE NA PRENOSNI SISTEM ELEKTRIČNE ENERGIJE

Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica (u daljem tekstu: CGES) je 22.04.2026. godine na svojoj internet stranici objavio Javni poziv za učešće u javnoj raspravi o tekstu Nacrta Metodologije za utvrđivanje naknade za priključenje na prenosni sistem električne energije (u daljem tekstu: Nacrt Metodologije). Javna rasprava je završena zaključno sa 25.05.2026. godine.

Do utvrđenog roka za dostavljanje primjedbi, sugestija i komentara CGES je primio dopis sa jedne adrese i to od Građanske inicijative "Spasimo Brezna" i lokalne zajednice Gornja Brezna.

U nastavku je dat pregled komentara, primjedaba i sugestija, kao i odgovora na njih.

Podnosilac: Građanska inicijativa "Spasimo Brezna" i lokalna zajednica Gornja Brezna

I. Uvodni stav i centralni zahtjev

Ovi komentari se dostavljaju u postupku javne rasprave o Nacrtu Metodologije za utvrđivanje naknade za priključenje na prenosni sistem električne energije. Komentari imaju opšti regulatorni značaj, ali su posebno relevantni za planirane 400/110 kV i 400/110/35 kV čvorove, uključujući planiranu TS Brezna, gdje se pitanje priključenja novih proizvodnih objekata, sistema za skladištenje energije i povezanih 110 kV i 400 kV pravaca ne može posmatrati odvojeno od lokacijske prihvatljivosti, geološke/geotehničke stabilnosti, kumulativnih uticaja, zaštite naselja, javne bezbjednosti i transparentnosti planiranja.

Nacrt Metodologije u sadašnjem obliku **ne sadrži dovoljne zaštitne mehanizme da se spriječi da se finansijski režim priključenja koristi kao tehnički neutralan instrument za omogućavanje ili ubrzavanje priključenja velikog broja projekata na čvorove čija zakonitost, lokacijska prihvatljivost, kumulativni uticaji i bezbjednosna održivost nijesu prethodno nezavisno dokazani.**

Zato tražimo da **CGES Nacrt Metodologije dopuni, a da REGAGEN ne da saglasnost na Metodologiju dok se u nju ne unesu jasne, provjerljive i obavezujuće odredbe o transparentnosti, troškovnoj opravdanosti, zabrani prenosa specifičnih rizika i troškova na krajnje korisnike, uslovima za oslobađanje baterijskih sistema od naknade i javnom objavljivanju podataka o zahtjevima, ugovorima i kapacitetima po priključnim čvorovima.**

Tražimo izjašnjenje o prihvatanju svake od stavki uz precizno, jasno i meritorno obrazloženje.

Odgovor CGES-a: Komentar se pretežno odnosi na pitanja planiranja razvoja prenosnog sistema, prihvatljivosti pojedinačnih lokacija za izgradnju energetske objekata, postupke izdavanja dozvola, zaštitu životne sredine, transparentnost investicionih projekata i objavljivanje podataka o zahtjevima za priključenje, što nije predmet Metodologije za utvrđivanje naknade za priključenje na prenosni sistem električne energije.

Predmet ove metodologije jasno je definisan i odnosi se isključivo na način utvrđivanja, obračuna i plaćanja naknade za priključenje korisnika na prenosni sistem.

Pitanja koja se odnose na planiranje razvoja mreže, određivanje lokacija elektroenergetskih objekata, procjene uticaja na životnu sredinu, prostorno-plansku dokumentaciju, izdavanje saglasnosti i dozvola, kao i postupak priključenja korisnika, uređena su Zakonom o energetici i drugim posebnim zakonima i podzakonskim aktima, te ne mogu biti predmet uređivanja ovom metodologijom.

Pored toga, metodologija predstavlja kontinuitet regulatornog okvira koji je u primjeni od 2022. godine i kojim se na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način utvrđuje naknada za priključenje korisnika na prenosni sistem. Predložene izmjene prvenstveno predstavljaju usklađivanje sa novim Zakonom o energetici, uključujući uvođenje zakonskog oslobađanja sistema za skladištenje električne energije od plaćanja naknade za priključenje, u cilju podsticanja razvoja fleksibilnosti sistema i integracije obnovljivih izvora energije.

Iz navedenih razloga zahtjev da se Metodologija ne upućuje na saglasnost nije prihvatljiv.

Komentar se ne prihvata.

Sa druge strane, u nastavku je dato detaljno izjašnjenje na svaki pojedinačni komentar.

II. Minimalni uslovi za odobravanje Metodologije

1. Metodologija mora izričito propisati da plaćanje naknade, utvrđivanje jedinične naknade ili oslobađanje od naknade ne predstavlja odobrenje priključenja, rezervaciju kapaciteta, potvrdu prihvatljivosti lokacije, potvrdu usklađenosti sa prostorno-planskim, ekološkim, bezbjednosnim i građevinskim propisima, niti zamjenu za bilo koju studiju, dozvolu, saglasnost ili javnu konsultaciju.
2. CGES mora prije odobravanja Metodologije objaviti potpunu tehničko-ekonomsku osnovu za koeficijente, jedinične naknade i sve ulazne podatke: ukupne dužine vodova, broj vodova, broj 400/110 kV trafostanica, prosječan broj 110 kV vodova po 400/110 kV trafostanici, izvore troškova, period i vrstu ugovora na kojima se zasniva proračun.
3. Metodologija mora sadržati posebna pravila za baterijske sisteme za skladištenje električne energije, uključujući zabranu primjene oslobađanja od naknade kao automatskog podsticaja na

lokacijama koje nijesu prethodno prošle procjenu požarnog, bezbjednosnog, ekološkog, prostornog, geološko-geotehničkog i kumulativnog rizika.

4. CGES mora objaviti pregled svih podnijetih zahtjeva, zaključenih ugovora, preliminarnih studija, analiza mogućnosti priključenja i tehničkih uslova priključenja po priključnim čvorovima, uključujući planirane 400/110 kV i 400/110/35 kV čvorove. Pregled može zaštititi komercijalno osjetljive podatke, ali ne smije sakriti ukupni kapacitet, tehnologiju, naponski nivo, status i čvor na koji projekti gravitiraju.

5. REGAGEN mora u eventualnom aktu o davanju saglasnosti posebno obrazložiti svaku prihvaćenu ili odbijenu primjedbu koja se odnosi na: baterijske sisteme, transparentnost ulaznih podataka, prenos troškova na korisnike sistema, kumulativni kapacitet po čvorovima i odnos Metodologije prema zakonitosti i prihvatljivosti lokacije priključnih čvorova.

Odgovor CGES-a:

Predloženi „minimalni uslovi“ ne odnose se na materiju koja se uređuje ovom metodologijom, već na pitanja koja su predmet drugih propisa, regulatornih postupaka i nadležnosti različitih institucija.

Zahtjevi koji se odnose na pravo na priključenje, prihvatljivost lokacija, procjene rizika, prostorno-plansku dokumentaciju, zaštitu životne sredine, objavljivanje podataka o zahtjevima za priključenje, ugovorima, studijama i kapacitetima po pojedinim priključnim čvorovima, kao i način odlučivanja REGAGEN-a u postupku davanja saglasnosti, ne predstavljaju materiju koja se uređuje Metodologijom za utvrđivanje naknade za priključenje.

Metodologija uređuje isključivo način obračuna jedinične naknade i naknade za priključenje, kroz jasno definisane parametre, formule i principe jednakog i nediskriminatornog tretmana korisnika.

Posebno se ukazuje da se predloženi zahtjev za propisivanjem dodatnih uslova za sisteme za skladištenje električne energije ne može prihvatiti, imajući u vidu da je cilj takvog rješenja podsticanje razvoja skladištenja električne energije kao jednog od ključnih elemenata energetske tranzicije, povećanja fleksibilnosti elektroenergetskog sistema, efikasnije integracije obnovljivih izvora energije, unapređenja sigurnosti rada sistema i efikasnijeg korišćenja postojeće mrežne infrastrukture.

Iz navedenih razloga ne postoji osnov za uslovljavanje usvajanja Metodologije zahtjevima koji nijesu predmet njenog uređivanja niti proizlaze iz zakonskog osnova za njeno donošenje.

Komentar se ne prihvata.

III. Pojedinačni komentari na Nacrt Metodologije

1. Predmet Metodologije je definisan preusko i bez zaštitne klauzule

Navod iz Nacrta metodologije: Član 1 propisuje da se Metodologijom uređuje “način utvrđivanja, rokovi i način plaćanja naknada u vezi sa priključenjem korisnika na prenosni sistem električne energije”.

Stručna ocjena:

Ovakva formulacija Metodologiju svodi na obračunski akt, ali ne sprečava da se obračunski režim priključenja koristi kao faktički instrument omogućavanja projekata na čvorovima koji nijesu prošli nezavisnu provjeru lokacijske prihvatljivosti, kumulativnih uticaja i javne bezbjednosti.

Metodologija mora jasno razdvojiti pitanje naknade od pitanja prava na priključenje. U suprotnom, postoji realan rizik da se utvrđivanje ili oslobađanje od naknade tumači kao regulatorno prihvatanje projekta, priključnog čvora ili investicionog pravca, iako za to ne postoji dokazna osnova u samoj Metodologiji.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora predložiti dopunu člana 1 novim stavom: “Utvrđivanje, plaćanje ili oslobađanje od plaćanja naknade po ovoj Metodologiji ne predstavlja odobrenje priključenja, rezervaciju kapaciteta, potvrdu zakonitosti ili prihvatljivosti lokacije, niti zamjenu za bilo koju dozvolu, saglasnost, studiju, procjenu uticaja, procjenu rizika ili javnu konsultaciju propisanu zakonom.”
- REGAGEN ne treba da da saglasnost na Metodologiju bez ove zaštitne klauzule, jer bi bez nje obračunski akt mogao proizvoditi pogrešne pravne i regulatorne posljedice.

Odgovor CGES-a: Predložena dopuna nije predmet ove metodologije. Metodologija za utvrđivanje naknade za priključenje uređuje isključivo način utvrđivanja, obračuna i plaćanja naknade za priključenje na prenosni sistem, u skladu sa ovlaštenjima propisanim Zakonom o energetici.

Pitanje ostvarivanja prava na priključenje, rezervacije kapaciteta, izdavanja tehničkih uslova, izrade studije priključenja, ispunjavanja prostornih, građevinskih, ekoloških i drugih zakonom propisanih uslova uređeno je posebnim zakonskim i podzakonskim propisima koji regulišu postupak priključenja, izgradnju objekata, zaštitu životne sredine i prostorno planiranje. Metodologija ne mijenja niti može zamijeniti navedene propise.

Stoga ne postoji pravna niti praktična mogućnost da se obračun naknade tumači kao odobrenje za priključenje ili potvrda prihvatljivosti određene lokacije. Plaćanje naknade predstavlja samo jedan od elemenata postupka priključenja i ne oslobađa podnosioca zahtjeva obaveze ispunjavanja svih ostalih uslova propisanih važećim zakonodavstvom.

Iz tog razloga nije potrebno dodatno propisivati odredbu kojom bi se ponavljale pravne posljedice koje već proizlaze iz važećeg regulatornog okvira, jer bi takvo normiranje predstavljalo nepotrebno dupliciranje postojećih propisa bez stvarnog regulatornog efekta.

Komentar se ne prihvata.

2. Princip ravnopravnosti korisnika nije dovoljan bez transparentnosti i troškovne opravdanosti

Navod iz Nacrta metodologije: Član 2 propisuje da se način utvrđivanja naknade zasniva na principima ravnopravnog i nediskriminatornog tretmana korisnika koji se priključuju na prenosni sistem.

Stručna ocjena:

Ravnopravan tretman korisnika je obavezan, ali nije dovoljan regulatorni standard. Metodologija mora obezbijediti i transparentnost proračuna, troškovnu opravdanost, zabranu neopravdanog unakrsnog subvencionisanja, zaštitu krajnjih korisnika i zaštitu sigurnosti sistema.

Jednaka naknada za priključke iste snage na istom naponskom nivou može biti formalno nediskriminatorna, ali materijalno nepravilna ako ignoriše izuzetne troškove, rizike i posljedice priključenja na čvorovima koji zahtijevaju posebne studije, nove koridore, sanacije, zaštitne mjere ili alternativna lokacijska rješenja.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora dopuniti član 2 tako da pored ravnopravnosti i nediskriminacije izričito uključi: transparentnost, troškovnu opravdanost, zabranu neopravdanog prenosa specifičnih troškova pojedinačnih projekata na sve korisnike sistema, zaštitu sigurnosti sistema i zaštitu javnog interesa.
- REGAGEN mora zahtijevati javno dostupno obrazloženje kako se Metodologijom sprečava da se troškovi infrastrukturnog prilagođavanja za pojedine investitore ili sporne priključne čvorove prenesu na krajnje korisnike električne energije.

Odgovor CGES-a:

Metodologija je izrađena u skladu sa Zakonom o energetici, koji propisuje da se naknada za priključenje utvrđuje na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornog tretmana korisnika. U skladu s tim, član 2 Metodologije propisuje da se način utvrđivanja naknade zasniva na principima ravnopravnog i nediskriminatornog tretmana korisnika.

Predložene dopune odnose se na pitanja regulatornog tretmana pojedinačnih investicija, raspodjele investicionih troškova, regulatorno priznate imovine, zaštite javnog interesa i sigurnosti sistema, koja nijesu predmet ove metodologije već drugih zakonskih i podzakonskih akata kojima se uređuju planiranje razvoja sistema, regulacija operatora sistema i postupak priključenja.

Jedinstvena naknada za korisnike iste priključne snage na istom naponskom nivou predstavlja osnovni princip jednakog tretmana korisnika i obezbjeđuje predvidivost i nediskriminatornost postupka priključenja. Eventualni specifični troškovi koji nastaju radi realizacije konkretnog priključka uređuju se kroz postupak utvrđivanja uslova priključenja i ugovorne odnose između operatora sistema i korisnika, a ne kroz metodologiju za obračun jedinične naknade.

Komentar se ne prihvata.

3. Koeficijenti $K\alpha$, $K\beta$, $K\gamma$ i $K\mu$ nijesu obrazloženi dokaznom osnovom

Navod iz Nacrta metodologije: Član 3 utvrđuje koeficijent učešća korisnika $K\alpha = 0,1$; koeficijent dozvoljenog opterećenja u zimskom periodu $K\beta = 1,2$; koeficijent rezerve u kapacitetu $K\gamma = 0,15$; i faktor aktivne snage $K\mu = 0,95$.

Stručna ocjena:

Nacrt ne sadrži tehničko-ekonomsku studiju koja pokazuje zašto su upravo ovi koeficijenti primjereni za sadašnje stanje prenosnog sistema, za očekivani rast OIE, za sve veći broj zahtjeva za priključenje na 110 kV i 400 kV nivoima, za sisteme skladištenja energije i za promijenjene klimatske uslove.

Posebno je problematično da se koeficijent dozvoljenog opterećenja u zimskom periodu koristi kao fiksni element proračuna, bez javno dostupne analize uticaja ljetnjih režima, visokih temperatura, požara, smanjene mogućnosti hlađenja opreme, ekstremnih vremenskih događaja i koncentracije novih OIE kapaciteta u pojedinim geografskim zonama.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora objaviti tehničko-ekonomsku analizu kojom se opravdava svaki koeficijent pojedinačno, uključujući analize osjetljivosti za zimski i ljetnji režim, klimatske ekstreme, povećanje OIE kapaciteta, baterijske sisteme, kriterijum n-1, struje kratkih spojeva i stabilnost sistema.

- REGAGEN mora odložiti davanje saglasnosti dok ne bude dostavljena nezavisno provjerljiva osnova za koeficijente i dok se ne obrazloži njihov uticaj na visinu naknade i prenos troškova između investitora, CGES-a i krajnjih korisnika.

Odgovor CGES-a:

Koeficijenti definisani članom 3 Metodologije predstavljaju sastavni dio metodologije obračuna jedinične naknade i određeni su na osnovu tehničkih karakteristika prenosnog sistema, iskustava operatora sistema, raspoloživih podataka o eksploataciji mreže i višegodišnje prakse planiranja razvoja prenosnog sistema.

Metodologija predstavlja normativni akt kojim se definiše način obračuna naknade, a ne tehničku studiju razvoja sistema niti analizu sigurnosti rada elektroenergetskog sistema. Iz tog razloga nije njen predmet da sadrži detaljne analize kriterijuma n-1, klimatskih promjena, kratkih spojeva, integracije obnovljivih izvora ili analize osjetljivosti za svaki pojedinačni parametar.

Vrijednosti koeficijenata primjenjuju se jednako na sve korisnike, čime se obezbjeđuje transparentan, objektivan i nediskriminatoran obračun naknade. Eventualne izmjene ovih parametara mogu biti predmet budućih izmjena metodologije ukoliko promjene u razvoju sistema ili regulatornom okviru to budu zahtijevale.

Stoga nije osnovan zahtjev da se usvajanje Metodologije uslovljava izradom posebnih tehničko-ekonomskih studija za svaki pojedinačni koeficijent.

Komentar se ne prihvata.

4. Jednaka naknada za istu snagu i isti naponski nivo ignoriše izuzetne lokacijske i sistemske troškove

Navod iz Nacrta metodologije: Član 4 stav 3 propisuje da naknada mora biti jednaka za priključke iste snage na istom naponskom nivou.

Stručna ocjena:

Ova odredba može biti prihvatljiva samo za standardne priključke bez izuzetnih lokacijskih, tehničkih, ekoloških ili bezbjednosnih okolnosti. Međutim, ona nije dovoljna za čvorove gdje priključenje zahtijeva izgradnju ili proširenje 400/110 kV trafostanice, nove 110 kV ili 400 kV koridore, posebne geološko-geotehničke studije, mjere zaštite naselja, protivpožarne mjere, alternativne trase ili mjere zbog kumulativnih uticaja više projekata.

Ako se svi priključci iste snage i naponskog nivoa tretiraju isto, postoji rizik da investitori na lokacijama sa izuzetnim rizikom plate istu naknadu kao investitori na standardnim lokacijama, dok se dodatni troškovi i rizici prebacuju na CGES, krajnje korisnike, lokalnu zajednicu ili javni prostor.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora dodati odredbu da prosječna jedinična naknada ne pokriva izuzetne, lokacijski specifične i projektno prouzrokovane troškove, uključujući troškove alternativnih lokacija i koridora, dodatnih geoloških/geotehničkih, ekoloških, protivpožarnih, bezbjednosnih i socijalnih studija, sanacije terena i zaštitnih mjera.
- REGAGEN mora zahtijevati jasnu podjelu troškova: šta se pokriva jediničnom naknadom, šta snosi investitor, šta ulazi u regulatorno priznatu imovinu CGES-a i šta ne smije biti prenijeto na krajnje korisnike bez posebnog obrazloženja i regulatorne provjere.

Odgovor CGES-a:

Odredba člana 4 stav 3 Metodologije, prema kojoj je naknada jednaka za priključke iste snage na istom naponskom nivou, predstavlja osnovni princip jednakog i nediskriminatornog tretmana korisnika prenosnog sistema.

Predloženo uvođenje različitih naknada u zavisnosti od lokacijskih, prostornih, geoloških ili drugih specifičnosti pojedinačnih projekata bilo bi suprotno svrsi metodologije i dovelo bi do nejednakog tretmana korisnika, kao i do značajnog smanjenja transparentnosti i predvidivosti obračuna naknade.

Troškovi koji su direktna posljedica realizacije konkretnog priključka ne predstavljaju dio jedinične naknade utvrđene ovom metodologijom, već se rješavaju kroz postupak priključenja u skladu sa Zakonom o energetici, pravilima za priključenje i uslovima definisanim studijom priključenja.

Komentar se ne prihvata.

5. Oslobođanje baterijskih sistema od naknade je neprihvatljivo bez uslova i analize uticaja

Navod iz Nacrta metodologije: Član 4 stav 4 propisuje da se korisnik prenosnog sistema koji priključuje objekat za skladištenje električne energije, odnosno baterijski sistem za skladištenje električne energije, oslobađa obaveze plaćanja naknade za priključenje na prenosni sistem.

Stručna ocjena:

Ovo je najspornija odredba Nacrta. Potpuno oslobođanje baterijskih sistema od naknade uvodi direktnu regulatornu pogodnost za jednu kategoriju investitora, bez obrazloženja pravnog osnova, bez procjene finansijskog efekta na CGES i krajnje korisnike, bez analize uticaja na razvoj mreže i bez ikakvih zaštitnih uslova za lokacije u blizini naselja, šuma, turističkih objekata, poljoprivrednih domaćinstava, zaštićenih ili ekološki osjetljivih područja i geološki rizičnih terena.

Baterijski sistemi nijesu samo obračunska kategorija. Oni nose specifične zahtjeve u pogledu požarne sigurnosti, pristupa interventnim službama, hemijskih i termičkih rizika, širenja

incidenta, priključne snage, režima punjenja i pražnjenja, uticaja na tokove snaga i kumulativnog opterećenja priključnog čvora. Zbog toga oslobađanje od naknade ne može biti bezuslovno i automatsko.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora izbrisati član 4 stav 4 ili ga suspendovati do dostavljanja javne analize pravnog osnova, troškovnog efekta, mrežnog efekta, uticaja na krajnje korisnike i bezbjednosnih uslova za baterijske sisteme.
- Ako se odredba zadrži, mora se dopuniti tako da oslobađanje od naknade ne može biti primijenjeno za baterijske sisteme dok nijesu prethodno završene i javno dostupne: procjena požarnog i hemijskog rizika, plan reagovanja u slučaju incidenta, analiza pristupa interventnih službi, analiza udaljenosti od kuća, turističkih objekata, poljoprivrednih imanja i šuma, analiza geološko-geotehničke stabilnosti lokacije, analiza kumulativnih uticaja sa postojećim i planiranim OIE i prenosnim objektima, i dokaz o sprovedenoj javnoj konsultaciji pogođene zajednice.
- REGAGEN ne treba da odobri blanko oslobađanje baterijskih sistema od naknade. Svako oslobađanje mora biti uslovljeno dokazom da ne proizvodi neopravdani trošak za korisnike sistema i da ne podstiče postavljanje baterijskih sistema na lokacije koje nijesu prethodno bezbjednosno, prostorno i ekološki provjerene.
- CGES mora posebno objaviti da li postoje podnijeti zahtjevi, preliminarne studije, tehnički uslovi, komunikacije ili planirani kapaciteti za baterijske sisteme koji gravitiraju ka TS Brezna ili drugim planiranim 400/110 kV i 400/110/35 kV čvorovima.

Odgovor CGES-a:

Odredba člana 4 stav 4 Metodologije, kojom se objekti za skladištenje električne energije oslobađaju obaveze plaćanja naknade za priključenje na prenosni sistem, preuzima rješenje utvrđeno Zakonom o energetici i nije rezultat samostalnog normativnog opredjeljenja ove metodologije.

Pored toga, predmetna odredba predstavlja jednu od mjera kojima se podstiče razvoj sistema za skladištenje električne energije, u skladu sa savremenim trendovima razvoja elektroenergetskih sistema i ciljevima energetske tranzicije. Razvoj baterijskih sistema od posebnog je značaja za povećanje stepena integracije obnovljivih izvora energije, obezbjeđenje potrebne fleksibilnosti elektroenergetskog sistema, smanjenje ograničenja u radu mreže, unapređenje balansiranja sistema, povećanje sigurnosti i pouzdanosti napajanja, kao i efikasnije korišćenje postojeće prenosne infrastrukture.

Sistemi za skladištenje električne energije ne predstavljaju samo nove korisnike mreže, već pružaju značajne sistemske koristi koje doprinose stabilnom i sigurnom radu elektroenergetskog sistema, naročito u uslovima kontinuiranog rasta proizvodnje iz varijabilnih obnovljivih izvora energije. Iz

tog razloga njihovo regulatorno podsticanje predstavlja opravdanu mjeru energetske politike i usklađeno je sa pravcem razvoja elektroenergetskih sistema u državama Evropske unije.

Navodi koji se odnose na zaštitu od požara, procjenu uticaja na životnu sredinu, prostorno planiranje, geološko-geotehničke uslove, bezbjednost objekata, izdavanje dozvola i druge uslove za izgradnju baterijskih sistema nijesu predmet ove metodologije. Navedena pitanja uređuju se posebnim zakonima i propisima koji regulišu planiranje, projektovanje, izgradnju i eksploataciju energetskih objekata, te se njihovo ispunjavanje provjerava u odgovarajućim upravnim i tehničkim postupcima prije izgradnje i puštanja objekta u rad.

Takođe, zahtjev za objavljivanjem podataka o pojedinačnim zahtjevima za priključenje, preliminarnim studijama ili planiranim lokacijama baterijskih sistema nije predmet ove metodologije, već drugih regulatornih akata koji uređuju postupak priključenja i zaštitu povjerljivih podataka.

Komentar se ne prihvata.

6. Tipska 400/110 kV trafostanica snage 2x300 MVA potvrđuje sistemski značaj ovakvih čvorova

Navod iz Nacrta metodologije: Član 5 stav 1 tačka 4 propisuje da je transformatorska stanica 400/110 kV vazduhom/gasom izolovana trafostanica instalisane snage 2x300 MVA.

Stručna ocjena:

Ovaj navod je regulatorno značajan. Metodologija sama potvrđuje da se kao tipska 400/110 kV trafostanica uzima objekat instalisane snage 600 MVA. Takav objekat se ne može tretirati kao lokalna, mala ili neutralna tehnička intervencija, naročito kada služi kao priključni čvor za više proizvodnih objekata, interkonektivnih pravaca, 110 kV mrežu i moguće baterijske sisteme.

Za naseljena područja, geološki rizične lokacije i lokacije sa turizmom, poljoprivredom i živom lokalnom zajednicom, 400/110 kV ili 400/110/35 kV čvor ove snage ima neposredan prostorni, socijalni, ekološki i bezbjednosni značaj.

Metodologija mora prepoznati tu činjenicu makar kroz obavezu posebne transparentnosti za čvorove ove klase.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora dodati odredbu o posebnom javnom izvještavanju za svaku novu ili proširenu 400/110 kV i 400/110/35 kV trafostanicu: ukupna planirana i postojeća priključna snaga po čvoru, broj zahtjeva za priključenje, tehnologija projekata, naponski nivo, status zahtjeva/ugovora, planirana dinamika i veza sa razvojnim planom.

- REGAGEN mora zahtijevati da se za čvorove ove klase ne odobrava primjena Metodologije kao tehnički neutralne, dok CGES ne pokaže da je čvor planiran na osnovu provjerenih ulaznih podataka, zakonitih prostornih pretpostavki, procjene kumulativnih efekata i javnog učešća zainteresovane i pogođene javnosti.

Odgovor CGES-a:

Odredba člana 5 stav 1 tačka 4 Metodologije definiše tipski objekat koji se koristi kao referentni model za obračun jedinične naknade za priključenje na 110 kV naponskom nivou. Njena svrha je isključivo utvrđivanje jedinstvenih parametara za obračun naknade, a ne određivanje kriterijuma za planiranje razvoja prenosnog sistema ili uređivanje režima javnog izvještavanja o pojedinačnim objektima.

Planiranje izgradnje novih transformatorskih stanica, njihova tehnička opravdanost, lokacija, kapacitet, kao i postupci javnog učešća uređeni su Zakonom o energetici, propisima iz oblasti prostornog planiranja, zaštite životne sredine i pravilima koja uređuju planiranje razvoja prenosnog sistema.

Iz tog razloga nije osnovano da se Metodologijom za utvrđivanje naknade za priključenje propisuju dodatne obaveze javnog izvještavanja o pojedinačnim transformatorskim stanicama ili priključnim čvorovima, budući da takve odredbe nijesu u neposrednoj vezi sa predmetom ovog akta.

Komentar se ne prihvata.

7. Prosječne dužine, broj vodova i broj 400/110 kV trafostanica moraju biti javno provjerljivi

Navod iz Nacrta metodologije: Član 5 st. 2-5 propisuje formule za prosječnu dužinu 400 kV, 220 kV i 110 kV vodova i prosječan broj 110 kV vodova po transformatorskoj stanici 400/110 kV/kV, na osnovu stanja sistema na kraju 2025. godine.

Stručna ocjena:

Nacrt ne sadrži tabelu ulaznih podataka. Bez javno objavljenih vrijednosti ukupnih dužina vodova, broja vodova i broja relevantnih trafostanica nije moguće provjeriti tačnost jedinične naknade, niti utvrditi da li je proračun zasnovan na potpunim i uporedivim podacima.

Posebno je važno razjasniti da li se u obračun uključuju samo postojeći objekti na kraju 2025. godine ili se na bilo koji način kroz proračun anticipiraju planirani čvorovi i pravci. Ako se koristi samo postojeća mreža, Metodologija može podcijeniti troškove budućih velikih čvorova. Ako se posredno uračunavaju planirani elementi, javnost mora znati koji su to elementi i po kom osnovu.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora uz Metodologiju objaviti tabelu svih ulaznih podataka korišćenih za član 5: ukupne dužine vodova po naponskom nivou, broj vodova po naponskom nivou, broj 400/110 kV trafostanica, prosječan broj 110 kV vodova po trafostanici i izvor svakog podatka.
- CGES mora izričito navesti da li su u bilo kojem elementu proračuna, direktno ili indirektno, uzeti u obzir TS Brezna, povezani 110 kV vodovi, planirani 400 kV pravci ili drugi planirani čvorovi i pravci.
- REGAGEN ne treba da odobri Metodologiju dok ove tabele i objašnjenja ne budu javno dostupni, jer bez njih nema provjerljivosti proračuna.

Odgovor CGES-a:

Metodologija jasno definiše način utvrđivanja svih parametara koji se koriste u obračunu jedinične naknade, uključujući prosječne dužine vodova i broj relevantnih elemenata mreže, pri čemu se kao referentno stanje koristi prenosni sistem na kraju 2025. godine.

Vrijednosti koje proizlaze iz ovih formula predstavljaju ulazne podatke za donošenje posebne odluke o jediničnim naknadama, koju operator donosi u skladu sa ovom metodologijom.

Metodologija nije dokument kojim se objavljuju statistički ili tehnički podaci o mreži niti uređuje sadržaj tehničke dokumentacije operatora sistema. Takođe, metodologija se zasniva isključivo na postojećoj prenosnoj mreži i ne uključuje planirane objekte ili planirane investicije u obračun prosječnih vrijednosti.

Predložena obaveza objavljivanja dodatnih tabela i analiza nije predmet ove metodologije, zbog čega komentar nije prihvaćen.

Komentar se ne prihvata.

8. Prosječni troškovi iz ugovora 2009-2025 ne mogu zamijeniti punu procjenu današnjih obaveza

Navod iz Nacrta metodologije: Član 6 propisuje da se kao osnov za jedinične naknade uzimaju prosječni troškovi izgradnje elektroenergetskih objekata, uključujući troškove objekta, opreme, radova, projektovanja, pribavljanja saglasnosti, odobrenja, elaborata, studija i druge dokumentacije, određene na osnovu postojećih ugovora iz perioda 2009-2025.

Stručna ocjena:

Nacrt ne objašnjava koji su ugovori korišćeni, kakva je njihova uporedivost, da li obuhvataju savremene zahtjeve za zaštitu životne sredine, klimatsku otpornost, požarnu sigurnost, geološko-geotehničku stabilnost, socijalne uticaje, javne konsultacije i zaštitu naselja.

Troškovi izgradnje prenosnih objekata iz perioda 2009-2025 ne mogu se automatski prenijeti na buduće priključke u drugačijem pravnom, tehničkom i klimatskom okruženju, posebno kada se radi o 400 kV čvorovima, velikom rastu OIE, baterijskim sistemima i zahtjevima za veću otpornost kritične infrastrukture.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora objaviti metodološki dodatak sa spiskom tipova ugovora korišćenih za prosječne troškove, godinom, naponskim nivoom, vrstom objekta, obuhvatom troškova i načinom indeksacije ili prilagođavanja na cijene i uslove 2026. godine.
- CGES mora jasno razdvojiti standardne troškove od specifičnih troškova koji nastaju zbog lokacijskih rizika, geoloških/geotehničkih ispitivanja, zaštite naselja, protivpožarnih mjera, procjene kumulativnih uticaja, alternativnih lokacija i dodatnih dozvola.
- REGAGEN mora zahtijevati da se u Metodologiji izričito propiše da projektno specifični troškovi koji nastaju zbog izbora rizične ili sporne lokacije ne mogu biti sakriveni u prosječnu jediničnu naknadu i prenijeti na opštu tarifnu osnovu bez posebne regulatorne odluke.

Odgovor CGES-a:

Metodologija propisuje da se jedinične naknade utvrđuju na osnovu prosječnih troškova izgradnje elektroenergetskih objekata operatora sistema, pri čemu su jasno definisane kategorije troškova koje ulaze u obračun.

Korišćenje istorijskih podataka iz realizovanih ugovora predstavlja uobičajenu regulatornu praksu za utvrđivanje prosječnih jediničnih vrijednosti i obezbjeđuje objektivnost i jednak tretman svih korisnika sistema.

Metodologija ne služi za procjenu troškova pojedinačnih budućih investicionih projekata niti predstavlja investicioni elaborat za određene lokacije. Eventualni specifični troškovi koji nastaju usljed posebnih tehničkih, geoloških, prostornih ili drugih karakteristika pojedinačnih projekata ne predstavljaju element jedinične naknade definisane ovom metodologijom.

Takođe, metodologija ne uređuje način indeksacije pojedinačnih ugovora niti sadržaj internih ekonomskih analiza operatora sistema, zbog čega predložene dopune nijesu predmet ovog akta.

Komentar se ne prihvata.

9. Obračun za 110 kV priključenja uključuje 400/110 kV trafostanicu i zato zahtijeva javnost po čvorovima

Navod iz Nacrta metodologije: Član 6 stav 3 tačka 3 propisuje da se za priključenje na 110 kV uzimaju troškovi izgradnje jedne transformatorske stanice 400/110 kV/kV snage transformacije 600 MVA i vodova 110 kV čiji je broj jednak prosječnom broju ovih vodova povezanih u postojećim transformatorskim stanicama ovog tipa.

Stručna ocjena:

Ova odredba pokazuje da 110 kV priključenja nijesu izolovana od razvoja 400/110 kV čvorova. Ako se više OIE projekata formalno priključuje na 110 kV nivo, ali sistemski zavisi od novog ili proširenog 400/110 kV čvora, javnost i regulator moraju znati ukupni zbir tih priključenja po čvoru.

Bez takve javnosti postoji rizik da se stvarna funkcija čvora prikaže fragmentarno: pojedinačni 110 kV projekti se tretiraju odvojeno, dok se njihov zajednički efekat na 400/110 kV čvor, prenosnu mrežu, prostor i lokalnu zajednicu ne prikazuje u cjelini.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora uvesti obavezu javnog izvještavanja po 400/110 kV čvorovima o svim 110 kV zahtjevima i ugovorima koji na njih utiču: broj projekata, ukupna priključna snaga, tehnologija, status, planirani rok priključenja i da li je infrastrukturu predviđeno da gradi investitor ili CGES.
- REGAGEN mora zahtijevati da se Metodologija ne primjenjuje na način koji fragmentira kumulativni uticaj više 110 kV priključenja na jedan 400/110 kV čvor.

Odgovor CGES-a:

Član 6 Metodologije koristi tipsku transformatorsku stanicu 400/110 kV kao referentni element za obračun jedinične naknade za priključenje na 110 kV naponskom nivou. Takvo rješenje služi isključivo određivanju prosječnih investicionih troškova koji predstavljaju osnov za jedinstvenu naknadu.

Iz toga ne proizlazi obaveza niti potreba da se ovom metodologijom uređuje javno izvještavanje o pojedinačnim priključnim čvorovima, zahtjevima za priključenje ili ugovorima sa korisnicima sistema.

Pitanja planiranja razvoja mreže, praćenja zauzetosti kapaciteta, kao i objavljivanja informacija o raspoloživim kapacitetima uređena su drugim propisima i aktima operatora sistema.

Stoga predložena dopuna nije predmet ove metodologije.

Komentar se ne prihvata.

10. Posebna odluka o jediničnoj naknadi ne smije biti netransparentan drugi korak

Navod iz Nacrta metodologije: Član 6 stav 5 propisuje da iznos jedinične naknade utvrđuje operator prenosnog sistema posebnom odlukom, dok član 8 propisuje da se odluka donosi u roku ne dužem od 30 dana od stupanja Metodologije na snagu i objavljuje na internet stranici operatora.

Stručna ocjena:

Nacrt predviđa da ključni rezultat Metodologije - konkretna jedinična naknada - bude utvrđen naknadnom odlukom operatora. Ako se objavi samo odluka, bez punog proračuna i ulaznih podataka, javna kontrola će biti formalna, a ne stvarna.

Posebna odluka o jediničnoj naknadi mora biti regulatorno provjerljiva i javno obrazložena. U suprotnom, Metodologija bi bila okvir bez mogućnosti da zainteresovana javnost provjeri stvarni finansijski efekat.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora dopuniti član 8 tako da se uz odluku o jediničnoj naknadi obavezno objavljuju: puni proračun, ulazni podaci, korišćeni ugovori po agregiranim kategorijama, koeficijenti, izvor podataka, obrazloženje promjena u odnosu na prethodnu metodologiju i procjena efekta na investitore, CGES i krajnje korisnike.
- REGAGEN mora zahtijevati da odluka o jediničnoj naknadi bude predmet regulatorne provjere i da ne bude samo objavljena na internet stranici CGES-a bez prethodnog obrazloženja i mogućnosti kontrole.

Odgovor CGES-a:

Metodologijom je jasno propisano da operator sistema posebnom odlukom utvrđuje iznos jediničnih naknada, kao i rok za donošenje i obavezu njenog objavljivanja na internet stranici operatora.

Metodologija istovremeno detaljno propisuje elemente, parametre i formule na osnovu kojih se jedinične naknade obračunavaju, čime je obezbijedena transparentnost postupka njihovog utvrđivanja.

Način donošenja pojedinačne odluke, njeno obrazloženje i regulatorni nadzor nad njenom primjenom uređeni su Zakonom o energetici i nadležnostima REGAGEN-a, te nije potrebno dodatno uređivati ova pitanja predmetnom metodologijom.

Komentar se ne prihvata.

11. Formula $N = CJNP \times P$ ignoriše kumulativni kapacitet po priključnom čvoru

Navod iz Nacrta metodologije: Član 7 propisuje da se naknada za 400 kV, 220 kV i 110 kV priključenje određuje množenjem jedinične naknade i priključne snage novog korisnika ili povećanja priključne snage postojećeg korisnika.

Stručna ocjena:

Formula zasnovana isključivo na priključnoj snazi pojedinačnog korisnika ne prikazuje kumulativni efekat više projekata na istom čvoru. To je naročito važno za čvorove koji treba da prime više OIE projekata, baterijske sisteme, nove 110 kV izvode i 400 kV pravce.

Regulator ne smije posmatrati svaki priključak kao izolovanu obračunsku jedinicu ako zbir tih priključaka proizvodi potrebu za novom trafostanicom, novim dalekovodima, većom sistemskom rezervom, većim rizikom od zagušenja ili većim prostornim, socijalnim i ekološkim pritiskom na jednu lokalnu zajednicu.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora dopuniti Metodologiju obavezom da se uz svaki obračun naknade evidentira i objavljuje kumulativna odobrena, ugovorena i zahtijevana priključna snaga po priključnom čvoru, po tehnologiji i po naponskom nivou.
- REGAGEN mora zahtijevati da se Metodologija poveže sa obavezom kumulativne analize po čvorovima i da se ne dozvoli zaključivanje ili finansijsko tretiranje novih priključenja na čvorovima za koje nije javno prikazan ukupni kumulativni kapacitet i status potrebne infrastrukture.

Odgovor CGES-a:

Formula za obračun naknade zasniva se na priključnoj snazi korisnika i jediničnoj naknadi utvrđenoj za odgovarajući naponski nivo, čime se obezbjeđuje jednak tretman svih korisnika sistema.

Kumulativni uticaj više korisnika na razvoj prenosnog sistema predstavlja pitanje planiranja razvoja mreže, izrade studija priključenja i upravljanja raspoloživim kapacitetima sistema, a ne pitanje metodologije za obračun naknade za priključenje.

Uključivanje kriterijuma kumulativnog opterećenja pojedinih čvorova u obračun naknade dovelo bi do odstupanja od osnovnog principa jednakog tretmana korisnika iste kategorije i pretvorilo bi metodologiju u instrument planiranja razvoja sistema, što nije njena svrha niti zakonski osnov.

Komentar se ne prihvata.

12. Metodologija nema prelaznu transparentnost za postojeće zahtjeve, ugovore i preliminarne studije

Navod iz Nacrta metodologije: Nacrt ne propisuje kako se nova Metodologija primjenjuje na postojeće i pending zahtjeve za priključenje, preliminarne studije, analize mogućnosti priključenja, tehničke uslove i zaključene ili pripremljene ugovore.

Stručna ocjena:

Ovo je ozbiljan nedostatak. Ako već postoje zahtjevi, komunikacije, preliminarne studije ili ugovori koji gravitiraju ka određenim čvorovima, nova Metodologija može imati neposredan finansijski i investicioni efekat. Bez prelazne transparentnosti javnost i regulator ne mogu znati ko će imati korist od nove naknade ili oslobađanja od naknade.

Ovaj problem je posebno važan za čvorove oko kojih već postoje sporna planska, prostorna, ekološka, bezbjednosna ili imovinsko-pravna pitanja. Metodologija ne smije postati mehanizam kojim se već započeti ili dogovoreni investicioni aranžmani naknadno finansijski olakšavaju bez javne kontrole.

Konkretan zahtjev prema CGES-u i REGAGEN-u:

- CGES mora dodati prelaznu odredbu kojom se obavezuje da u roku od 15 dana od usvajanja Metodologije objavi pregled svih zahtjeva za priključenje, preliminarne studije, tehničkih uslova, analiza mogućnosti priključenja i ugovora na koje će se nova Metodologija primjenjivati ili može primijeniti.
- Pregled mora biti dat po priključnom čvoru, naponskom nivou, vrsti tehnologije, priključnoj snazi, statusu postupka i planiranom roku priključenja, uz zaštitu samo onih komercijalno osjetljivih podataka čije prikrivanje ne onemogućava javnu kontrolu ukupnog kapaciteta i sistemskog uticaja.
- REGAGEN mora usloviti saglasnost na Metodologiju ovom prelaznom transparentnošću.

Odgovor CGES-a:

Predložene dopune odnose se na objavljivanje podataka o zahtjevima za priključenje, studijama, tehničkim uslovima, ugovorima i drugim dokumentima iz postupka priključenja pojedinačnih korisnika.

Navedena pitanja nijesu predmet Metodologije za utvrđivanje naknade za priključenje, već se uređuju Zakonom o energetici, pravilima za priključenje, propisima koji uređuju pristup informacijama, zaštitu poslovne tajne i zaštitu povjerljivih komercijalnih podataka.

Primjena nove metodologije na pojedinačne zahtjeve za priključenje sprovodiće se u skladu sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima koji uređuju prelazne režime primjene novih regulatornih akata, bez potrebe da se ova pitanja posebno uređuju predmetnom metodologijom.

Komentar se ne prihvata.

IV. Poseban zahtjev u vezi sa TS Brezna i sličnim čvorovima

Imajući u vidu da se TS Brezna planira kao 400/110/35 kV čvor u naseljenom području Gornja Brezna, sa postojećim kućama, turističkim i poljoprivrednim objektima, aktivnom lokalnom zajednicom i već istaknutim pitanjima geološko-geotehničke stabilnosti, zakonitosti planiranja, javnog učešća i kumulativnih efekata, CGES i REGAGEN moraju posebno spriječiti da se Metodologija koristi kao neutralni finansijski okvir za priključenje projekata koji zavise od tog čvora, a da prethodno nije razjašnjena njegova osnovna prihvatljivost.

Zbog toga tražimo da CGES prije usvajanja Metodologije javno dostavi, a REGAGEN prije davanja saglasnosti zatraži, sljedeće podatke za TS Brezna i svaki drugi planirani ili prošireni 400/110 kV i 400/110/35 kV čvor:

- spisak svih postojećih i planiranih zahtjeva za priključenje koji gravitiraju ka tom čvoru;
- ukupnu zahtijevanu, odobrenu i ugovorenu priključnu snagu po tehnologiji i naponskom nivou;
- pregled svih preliminarnih studija, analiza mogućnosti priključenja, tehničkih uslova i ugovora o izgradnji infrastrukture za priključenje;
- pregled svih planiranih baterijskih sistema za skladištenje električne energije i osnov po kojem bi bili oslobođeni naknade; obrazloženje da li su troškovi tog čvora, povezanih vodova, studija, dozvola, sanacije terena, alternativnih rješenja i zaštitnih mjera uključeni u jediničnu naknadu, regulatorno priznatu imovinu ili se prenose na investitore;
- dokaz da Metodologija neće proizvesti finansijski podsticaj za priključenje projekata na lokaciji koja nije prethodno nezavisno ocijenjena kao prostorno, ekološki, geološko-geotehnički i bezbjednosno prihvatljiva.

Odgovor CGES-a:

Projekat izgradnje trafostanice Brezna prethodno je već odobran od strane REGAGEN te je njegov regulatorni tretman neupitan. Ipak, potrebno je istaći sljedeće važne činjenice.

Ciljevi projekta:

- smanjenje tehničkih gubitaka od oko 13GWh godišnje (što je jednako smanjenju emisije od 6000t CO₂) zbog plasiranja energije proizvedene iz vjetroparkova direktno u 400 kV mrežu (ostvaruje se ušteda od preko milion eura godišnje);
- zatim povećanje sigurnosti napajanja električnom energijom (jačanje prenosne mreže Crne Gore omogućava stabilniji rad elektroenergetskog sistema, veći kvalitet isporučene energije i manje ispada i kraća beznaponska stanja);
- omogućavanje integracije obnovljivih izvora energije (procjenjeno je da je moguće priključiti vjetroparkove i solarne elektrane do 400MW instalisane snage) čime se značajno doprinosi postizanju ciljeva zelene agende.

Projekat je dio strateškog razvoja prenosne mreže Crne Gore i usklađen je sa:

- Nacionalnim energetske planovima – Strategija razvoja energetike do 2030.godine (iz maja 2014.godine), i Nacionalni energetski i klimatski plan CG (iz decembra 2025.godine), vide izgradnju druge faze trafostanice Brezna kao ključan projekat za dostizanje ciljeva energetske tranzicije
- Regionalnim i evropskim planovima razvoja prenosne mreže – trafostanica je dio međunarodnog projekta Transbalkanski koridor koji spaja Italiju sa zemljama Balkana sve do Rumunije – EU obezbjedila grant za izgradnju TS 400/110 kV “Brezna” u iznosu od 6,5 mil. eura
- Projekat se nalazi na Jedinstvenoj listi prioriternih infrastrukturnih projekata koji utvrđuje Vlada Crne Gore.

Projekat se realizuje u skladu sa važećim zakonima Crne Gore, jer je prepoznat u različitim prostorno-planskim dokumentima koje su usvojile različiti sazivi Vlade i Skupštine Crne Gore u prethodnih 15 godina:

- 2011.godina – DPP – Detaljni prostorni plan za koridor dalekovoda 400 kV sa optičkim kablom od Crnogorskog primorja do Pljevalja i podmorski kabal 500 kV sa optičkim kablom Italija – Crna Gora – Sl. list CG br. 47/11
- 2012.godina – Prostorno – urbanistički plan (PUP) Plužine – Sl. list CG – opštinski propisi br.32/12
- 2020.godina – DPP za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici “Službeni list Crne Gore”, br. 081/20
- 2025.godina – Prostorni plan Crne Gore – Službeni list Crne Gore, broj 68/2025

Korišćenje postojeće lokacije i već izgrađene mrežne infrastrukture dodatno smanjuje potrebu za zauzimanjem nove površine. Već su izgrađeni dalekovodi 400 kV “Lastva-Pljevlja” i 110 kV “Brezna-Kličevo” i “Brezna-Krnovo”, pa bi svaka promjena lokacije značila da je potrebno izmjestiti već izgrađene dalekovode, što bi imalo negativan uticaj na životnu sredinu i društvo.

Kroz izradu studije izvodljivosti koju je finansirala EU, urađen je izvještaj o uticaju projekta na životnu sredinu i društvo u skladu sa evropskim standardima. Procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa domaćim zakonodavstvom biće urađena nakon završetka glavnog projekta a prije početka radova. Trafostanice poput planirane u Brezni projektu se u skladu sa međunarodnim standardima zaštite zdravlja i životne sredine. Nivo elektromagnetnog zračenja u blizini trafostanica je višestruko ispod dozvoljenih granica, u skladu sa standardima Svjetske zdravstvene organizacije i EU. Projektovanje i izgradnja trafostanice obavljaju se uz primjenu mjera zaštite životne sredine, među kojima su kontrola buke, zaštita zemljišta i voda, upravljanje otpadom i monitoring uticaja tokom izgradnje i rada. Identifikovani vjerovatni uticaji mogu se spriječiti, smanjiti ili kompenzovati i s toga predloženi projekat ne predstavlja prijetnju za negativnu ili nepovratnu štetu po prirodno

i društveno okruženje u području projekta. Dodatno, CGES je planirao da buduće postrojenje bude izgrađeno u GIS tehnologiji (gasom izolovano postrojenje), koje će biti instalirano u zgradi – čime se vizuelni i drugi uticaji dodatno umanjuju. Savremene trafostanice su projektovane tako da njihov uticaj na okolinu bude minimalan.

Bojazan u vezi sa geološkom stabilnošću terena, odnosno potencijalno tonjenje trafostanice, nije opravdan. Postojeća (mala) trafostanica koju je izgradila kompanija KGE, u uspješnom pogonu je blizu deset godina. Sanirani su svi problemi koji su nastali u prethodnom periodu zbog karakteristika tla u pomenutom području. Na osnovu nedavno završenih geotehničkih ispitivanja, od strane eksperata iz ove oblasti, predložene su dodatne mjere za trajnu stabilizaciju. Što se tiče novog dijela postrojenja, na osnovu detaljnih geotehničkih istraživanja, urađen je geotehnički elaborat i idejni građevinski projekat od strane licenciranih projekatana. Mjere koje su predložene, među kojima je duboko fundiranje, nisu neuobičajene kod izgradnje objekata u Crnoj Gori i šire, a treba da osiguraju trajnu stabilnost lokacije, objekata i opreme koja se ugrađuje na njoj.

V. Zaključni zahtjev

Na osnovu navedenog, tražimo da CGES ne upućuje Nacrt Metodologije na odobravanje u sadašnjem obliku, već da ga dopuni u skladu sa ovim komentarima i ponovo učini javno provjerljivim.

Ukoliko CGES ipak dostavi ovakav Nacrt na saglasnost, tražimo da REGAGEN odbije davanje saglasnosti ili odloži odlučivanje dok CGES ne dostavi: punu tehničko-ekonomsku osnovu proračuna, obrazloženje koeficijenata, analizu efekata oslobađanja baterijskih sistema od naknade, javni pregled zahtjeva i ugovora po čvorovima, jasnu podjelu troškova između investitora, CGES-a i krajnjih korisnika, i zaštitnu klauzulu da Metodologija ne prejudicira pravo na priključenje niti prihvatljivost lokacije.

REGAGEN mora u konačnoj odluci posebno odgovoriti na ove komentare, jer se odnose na transparentnost, troškovnu opravdanost, zaštitu krajnjih korisnika, sigurnost prenosnog sistema, kumulativne efekte priključenja i sprječavanje da se finansijska pravila koriste za prikriveno omogućavanje spornih infrastrukturnih čvorova.

Odgovor CGES-a:

Predloženi zahtjev nije prihvatljiv jer se zasniva na pretpostavci da Nacrt metodologije predstavlja potpuno novi regulatorni okvir, što nije slučaj. Metodologija za utvrđivanje naknade za priključenje na prenosni sistem postoji i primjenjuje se od 2022. godine, pri čemu je predstavljala jasan, transparentan i nediskriminatoran osnov za utvrđivanje naknade za priključenje korisnika na prenosni sistem. Nova metodologija zadržava isti koncept, osnovne principe i način obračuna naknade, uz njihovo usklađivanje sa novim Zakonom o energetici.

Suštinska novina u odnosu na važeću metodologiju odnosi se na oslobađanje objekata za skladištenje električne energije od plaćanja naknade za priključenje, što predstavlja usklađivanje sa

Zakonom o energetici i dio je mjera kojima se podstiče razvoj sistema za skladištenje električne energije.

Razvoj baterijskih sistema predstavlja jedan od ključnih preduslova za uspješnu energetska tranziciju, jer doprinosi većoj integraciji obnovljivih izvora energije, povećanju fleksibilnosti elektroenergetskog sistema, efikasnijem balansiranju proizvodnje i potrošnje, smanjenju ograničenja u radu mreže, povećanju sigurnosti i pouzdanosti rada prenosnog sistema, kao i boljem iskorišćenju postojeće elektroenergetske infrastrukture. Podsticanje razvoja sistema za skladištenje električne energije predstavlja opšte prihvaćen pravac razvoja elektroenergetskih sistema u Evropskoj uniji i u potpunosti je u skladu sa ciljevima dekarbonizacije i povećanja učešća obnovljivih izvora energije.

Ostali zahtjevi iz komentara odnose se na pitanja planiranja razvoja prenosnog sistema, postupke priključenja, prostorno planiranje, zaštitu životne sredine, objavljivanje podataka o pojedinačnim zahtjevima za priključenje, investicionim projektima i drugim pitanjima koja nijesu predmet ove metodologije, već su uređena drugim zakonima i podzakonskim aktima.

S obzirom da je postojeći metodološki koncept u prethodnom periodu omogućio objektivan, transparentan i nediskriminatoran obračun naknade za priključenje, te da predložene izmjene predstavljaju prvenstveno usklađivanje sa novim Zakonom o energetici i podršku razvoju sistema za skladištenje električne energije, ne postoji osnov za ponovno koncipiranje metodologije na način predložen u dostavljenim komentarima.

Komentar se ne prihvata.

Izveštaj sačinjen 03.07.2026. u Podgorici.

S poštovanjem,

IZVRŠNI DIREKTOR

Ivan Asanović, dipl.inž.el.

